

ביצד הרגל פרק שני בבא קמא

כג.

עין משפט נר מצוה

בנוקי ממונו. דכתיב^(א) כי תלך אש דמשמע מעממה: **בנוקי גופו.** דקרי ליה מצעיר: **היכי משכחם לה.** אילו אדם זורק חץ והיזק בטמון^(ב) לא מיחייב בזקא הא קיימא לן בזהאי פירקין (דף כו:) פלע תחת פלע [שמות כב] לחייב את השוגג כמודד ואונס כרלון. לישנא אחרינא

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

האי חץ לעולם בטמון הוא נכנס ומזיק ולא שמעתי: **וניחא ליה.** ומשני לה הכי: **ונפלה גדר.** של חצר: **שלא מחמת דליקה.** דלי מחמת דליקה חציו הס: **דכלו לו חציו.** שצטעה שהדליק האש דהיינו זריקת חץ לא היה ראוי להזיק בחצר אחרת: **איס ליה נמי משום ממונו.** והיכא דליכא לחיוב משום חציו ואיכא לחיוב משום ממונו מחייבין ליה הלכך לענין גלוי אע"ג דכלו לו חציו חייב משום ממונו: **וכגון שהיה לו לגודרה.** בטעם תעבור הדליקה שם היה לו שהות ויכול לגודרה: **ולא גדרה.** דאע"ג דליכא לחיוב משום אהבא ראשון מחייב על שם סופו של שימר גחלתו לגדור פניה: **שורו הוא ולא טפח צאפיה.** הרי זה ככונס שורו לרד ולא נעל בפניו וילא והיזק: **וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו איס ליה נמי משום ממונו מאי בינייהו.** היכא דגחלתו שלו היתה מאי איכא בין ר' יוחנן דמחייב ליה משום חציו דלא מחייב ליה אלא משום חצר דהא על כרחא היכא דגחלתו שלו נמי פליגי דהא

אמרן לעיל [כב] לרבי יוחנן אש משום חציו אלמא בזהאי נמי פליגי היכא דגחלתו שלו בשלמא עד השתא דשמעין משום חציו דוקא ולא משום ממונו וכדאמרת ממונו אית ביה משא הא לית ביה משא איכא בינייהו היכא דאיתיה ממונו וליתיה חציו כי הך נפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אבל השתא דלמרייהו חייב מאי בינייהו: **לחייבו ד' דברים.** למ"ד משום חציו נמי מחייבין ליה אש שרף אש ד' אדם חייב בצרבעה דברים נזק וזעור ריפוי ושבח אצל צבועת לא דאמרינן בשליה פירקין [כו:] אינו חייב על הצבועת עד שיהא מתכוין אבל ד' דברים חייב דפשיעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרס מוליכתה וכדאמרינן בשליה פירקין [סג] נפל מן הגג צרוח מזהה חייב ד' דברים ופטור על הצבועת למ"ד משום ממונו פטור. והוא הדין נמי דאיכא בינייהו כל הני דלעיל [כב] כלל וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אע"ג דלאו חציו וחציו אע"ג דלאו ממונו אית ליה וגמלן דלית ליה חציו פטור אלא"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל [סג] והאי דנקט ד' דברים משום דאפילו היכא דגחלתו שלו משמע לו דיש חילוק בדבריהם ועוד שיתלמד דשכתי הא. מתי המורה שמעתי^(ג) אבל לשון ראשון נראה לי: **מאן חייב בעל הכלל.** אמנתיתין מהדר דקתני על הגדיש משלם חצי נזק: **ה"ג וליחייב נמי בעל גחלתו.** דהא בין מר ובין מר משום ממונו אית להו הלכך לר' יוחנן דאמר לעיל [סג] על הגדיש משלם חצי נזק דלרורות הן שלם בעל הגחלת חצי האחר דהא ממונו הוא וריש לקיש דאמר על הגדיש כולו הוא פטור לשלם בעל הגחלת כוליה וקס"ד^(ד) דגחלת^(ה) דחד וחררה וגדיש דחד: **בשמימר גחלתו.** שגלל דלמות ציטו יפה ואונס הוא: **ואם אומרת.** מדחייב לבעל כלל אחררה נזק שלם אלמא לאו שינוי הוא זה שחתר את הדלת: **דספס דלמות חסורות הן אלל הכלל.** * ולא תימא משונה הוא ופלגא נזקא משלם: **בגדיש דעלמא.** אמאי משלם^(ו) חררה הא שן הוא ובעינן שדה אחר דניזק וליכא: **פפשוט.** דמדקא משלם חררה: **דפי פרוט.** של מזיק האוכלת בחצר הניזק:

הראוי לה ומהיהא דלכלה מזידי הרחבה ומתוך החנות ועוד אותם שנטל חררה דייק מיהא השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דלכלאי כיון שהכלל לקה ונראה לר"י דמכלל הנהו דממנתינן לא מאי למפשת ולא מהיהא דנטל חררה משום דקס"ד דאם לקהא הבהמה פירות בחצר הניזק ואכלה בדרשות הרבים^(ז) [וא] בחצר המזיק חייב * דמחייבין בלקיחה לחודא וכן הסבירא נטיה דכיון דפשת בלקיחה מה לנו בלקיחה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעינן ליה כגון אש הושיט פירות צפי פרה חש"י ועכו"ם דלאו צני משלומין ניניהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אש לא שהושיט לה ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה והא דקאמר תפשוט לאו ממנתינן אלא מסוגיא דשמעתי דאוקמה אכלה בגדיש דבעל החררה שמע מינה דבעו לקיחה ואכילה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך בלקיחה אלא דגזירת הכתוב הוא ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה דחייב דכחצר הניזק דמיא דאי כחצר המזיק דמיא ומאי אמר ליה מאי בעי ריפתך בפומא דלכלאי

וח

במון באש דפטור רחמנא היכי משבחת דה. פי' בשלמא למ"ד אש משום ממונו אין תימא דפטור טמון ואע"ג דכלל נזקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון שבממון מזינו חילוקים בקרן שן ורגל להלכותיהן אבל בזהאי המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פלע תחת

פלע ודרשינן בסוף פירקין (דף כו:) לחייב על השוגג כמודד ואונס כרלון לפיכך אין סבירא לדרוש אש משום חציו: **מאי בינייהו.** הוה מאי למימר איכא בינייהו כל הני דלעיל כלל שנטל חררה ואנחי אנוחי בגדיש דלרבי יוחנן משלם על שאר הגדיש חצי נזק ולר"ל על שאר הגדיש פטור ולרבי יוחנן אפילו לא היתה בגופו של עבד קס ליה דדרבה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן: **ולר"ה חציו בעל הגחלת.** פירוש גס בעל הגחלת ולא שיפטר בעל הכלל לגמרי כדפ"ל (דף כב. ד"ה ואי) גבי חנוני אמאי חייב ועוד אי בשלם שמר גחלתו ומפטר בעל הכלל אמאי קאמר (לעיל יט:) מתני' צאדיה אדרי דרבה הוהא צאדיה צאדיה יומא דרבי הוהא קאי צאדיה קשר אדם חייב הקושר ק"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלל אלא ודאי בשלם שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלל ולכן לא מיתוקמא דרב הוהא צאדיה דקשר אדם חייב משמע דחייב הכל הקושר וצבוע התרנגול יס לא להתחייב כמו כן:

ולר"ה חציו בעל הגחלת. האי לישנא לאו דוקא דהא מיתוקמא דלכלה בגדיש דבעל החררה אלא כלומר שיפטר בעל הכלל מחלקו של בעל הגחלת ולא ישלם כי אם הרביע וא"ת ואמאי לא פריך וליפטר בעל הכלל מן החררה * ונראה מכאן לנקדק דיותר יש לאדם ליזהר עצמו שלא יזיק אחרים משלם יזיק שמחייב לשמור גחלתו מן הכלל אע"פ שאין לו רשות ליכנס לביתו כדי שלא יזיק אחרים ואפשר לשמור עצמו כדי שלא יכנס כדי ליתול חררתו וכן משמע בהנמיח (לקמן דף לה.) בשמעתינן דקדיין דפריך אי נתקל פושע שני נמי ליחייב אלמא חשיב שני פושע לחיובי בזק שלשי ואינו פושע לענין שיפטר ראשון בזקיו: **בשמימר גחלתו.** וא"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלל ליכנס שם בחמירה דתסם דלמות חסורות הן אלל הכלל וי"ל כיון דנטר דנטרי אינשי לא אטרחוהו רבנן טפי: **בשחלתו.** ואם תאמר ולישני כגון נפלה גודא צליילא ידע בעל הכלל ובעל הגחלת לא ידע ויש לומר דאין לו רגילות ובעל הכלל ידע ובעל הגחלת לא ידע ולקמן גבי עזי דבשרות רגילות הוא לפשעיה: **בתם דלמות חסורות.** הן. תימא דלמא משום דהוי מחילתו בפשיעה וסופו צאונס מחילתו בפשיעה משום פתיחה ויש לומר דא"כ לא מיחייב בחמירה כ"א רביע כי היכי דהוה מחייב צפתיחה שהיה בעל הגחלת מתחייב מחלה אבל אין לתרץ דלא אמרינן מחלתו בפשיעה צבחים פתוחים וסופו צאונס צנעולים כיון דגבי נעולים לא הוי שום פשיעה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף נג:) דלא אמרינן מרגו דהוי פושע לענין חרש הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוורים דלא דמי דהם ודאי לא אמרינן מגו משום דלגבי פקח או לגבי שוורים הניזקין לא פשעי כלל אבל הכא פושע הוא בכלל זה לענין זה הגדיש להיות ניזוק בגחלתו בפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכן יש להתחייב אפילו נזקין צאונס לנאמן דמחייב מחילתו בפשיעה וסופו צאונס: **תפשוט דפי פרה בחצר הניזק דמי.** תימא דלמאי לא פשטי משאר צבי דמתני' דתנן השן מועדת לאכול

הניזקין לה ומהיהא דלכלה מזידי הרחבה ומתוך החנות ועוד אותם שנטל חררה דייק מיהא השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דלכלאי כיון שהכלל לקה ונראה לר"י דמכלל הנהו דממנתינן לא מאי למפשת ולא מהיהא דנטל חררה משום דקס"ד דאם לקהא הבהמה פירות בחצר הניזק ואכלה בדרשות הרבים^(ז) [וא] בחצר המזיק חייב * דמחייבין בלקיחה לחודא וכן הסבירא נטיה דכיון דפשת בלקיחה מה לנו בלקיחה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעינן ליה כגון אש הושיט פירות צפי פרה חש"י ועכו"ם דלאו צני משלומין ניניהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אש לא שהושיט לה ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה והא דקאמר תפשוט לאו ממנתינן אלא מסוגיא דשמעתי דאוקמה אכלה בגדיש דבעל החררה שמע מינה דבעו לקיחה ואכילה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך בלקיחה אלא דגזירת הכתוב הוא ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה דחייב דכחצר הניזק דמיא דאי כחצר המזיק דמיא ומאי אמר ליה מאי בעי ריפתך בפומא דלכלאי

וח

(א) [שמות כב, ג] ועין רש"י (ג) גי' רש"י דגחלת וחררה דחד וגדיש דחד, (ד) [רש"י],

תורה אור השלם

1. כי יבצר איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו יקלם: שמות כ ד

הגהות הב"ח

(א) "ש"י ד"ה הכי וכו' והיזק בטמון מי לא מחייב: (ב) ד"ה ה"ג וכו' וקס"ד דגחלת וחררה דחד וגדיש דחד: (ג) ד"ה בגדיש וכו' אמאי משלם האי חררה שן הוא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דהתם דלמות ב' ולא תיבא משונה. עין בהנ"ל שפירקין סי' ג': תוס' ד"ה וליחייב ב' האי לישנא ב' וניחא מכאן לדקדק. עי' לקמן דף כ ט"ז מ"ד אמאי פטור: ד"ה תפשוט ב' דמחייב בלקיחה לחודא. עי' לעיל דף כ ט"ז מוספות ד"ה מתגלגל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא נאמן סי' נ"ב הר"ף ורמב"ם מפרשים שחור מתי' ראשון כגון שגפלה מ' ומפרשים דחייב חציו הוא משום ממונו (ועבהגרא סי' תי"ח סי' ק"ג):

מוסף רש"י

בנוקי ממונו. שהיזק ממונו, דכתיב כי תלך, משמע מעממה, שהדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבירו (לקמן סו.) וסיים בנוקי גופו. שקראו מעמר בדים (סו.) לומר קי' אש משום חציו. כוונתו שחייב למחוק דליות גופיה עבד, הכא נמי איזו גופיה עבד, ופסקא מינה לחייבו בצרבעה דברים אם החק כה אדם (סו.).

נח א מיי' פ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה ד טו"ש ע"מ סי' מ"ח סעיף יג. ועין במ"מ פ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה טו: **גמ' ב מיי' פ"ד מהל' נזקי ממון הלכה ד סג ע"מ סו טו"ש שם טו"ש שם סעיף ח: סא ד ה ו מיי' פ"ב שם הלכה ז יח ועי' בהשמות ובמ"מ סג שם טור ש"ע ח"מ סי' ט"ז: סב ז טו"ש ע"מ סי' ט"ז סעיף י:**

רבינו חננאל

בנוקי ממונו, כי תצא, וסיים בנוקי גופו, המבעיר, לומר' לך אש משום חציו. אמר רבא קשיא ליה לר' אמי לר' יוחנן דאמי' אש משום חציו, וטמון באש דפטור חכמי' שחולקין על ר' יהודה היכי משבחת לה. ואש וחזיקה בחצר אחרת וכלו חציו בחצר ראשונה, ואילו לא נפלה הגדר לא הייתה האש עוברת באותה החצר. והקשי', איחיה אפי' בגלוי פטור הוא וכלו חציו, וכל שכן על הטמון. ופריך' מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וכגון שהיה לו לגדור בפניה שחור מעבור ולא גדר. ואקשי' וכו' מאחר דמן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, בגלוי דכיון דהוה ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחייב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ואם יצאה ותזיק חייב באשור שהוא כממונו. ואמרי' איחייב מאי בינייהו אמרי' וליחייב ב' דברים, צער ריפוי שבת ובושת. ר' יוחנן דאמר אשור משום חציו אע"ג דאית ליה נמי משום ממונו חייב ב' דברים הללו וכל שכן בנזק. אבל ריש לקיש דאמר אשור משום ממונו אמר לך כשם שאינו חייב בנוקי שורו אלא נזק בלבד דבבעינן למימר לקמן. כך אינו חייב באשור אלא נזק בלבד. בתר דאקשי' על ריש לקיש הני כוליהו תיובתא, ושנינהו ואוקימ' דר' יוחנן נמי אית ליה משום ממונו, והלכה כר' יוחנן, הדינן לשמעתינן ואמרי', תנינן במתני' על החררה משלם נזק שלם. מן משלם, בעל הכלל או בעל הגחלת. ופשוטי' לן דבעל הכלל מפני שבעל הגחלת שומר גחלתו והכלב חתר והוציאה, אריחיה הוא לחתור ולא שניה כן כי דרכו. ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל גחלתו. ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חררה.